

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

96 – І

**підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

16, 18, 23 лютого 2015 року

Чернівці – 2015

УДК 001:378.12(477.85)

ББК 72:74.58

М 34

Матеріали 96 – і підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2015. – 352 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 96 – і підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Іващук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Кравченко О.В.

доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.

доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.

доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.

доктор медичних наук, професор Заморський І.І.

доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.

доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.

чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.

доктор медичних наук, професор Гринчук Ф.В.

доктор медичних наук, професор Слободян О.М.

доктор медичних наук, професор Ташук В.К.

доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.

доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.

ISBN 978-966-697-588-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2015

показати сплетіння біблійних й похідних від них громадянських символів, що слугують тут зображенням тлом для повноцінного розкриття образу-домінанти. Схематично, подієва структура життя Марії напряму залежить від життя Сина Божого. Тому в структурі розгортання образів ключові події композиційної лінії відображають синхронну щодо обох важливих постатей композиційну парадигму, оскільки Матір Божа все своє життя присвятила піклуванню про сина. Шевченко у зчині називає Марію “пресвітлим раєм, святою силою всіх святих” й наскрізним у поемі є невимовна повага й пістет до Богородиці. Проте, найперше вона є матір’ю й робить все, щоб зменшити муки сина. Авторський композиційний неологізм – епізод, де маленький Ісусик з двох поличок, які вони з Іваном Хрестителем (Івасем) знайшли на дорозі, змайстрував «хрестик», яскравий цьому приклад. Такий епічний хід є алюзією на хрест, на якому буде в подальшому розіп’ятій Син Божий й символом ще з дитинства довліючого хреста над Ісусом: *Марія іде за ворітми / Дітей зустріла, і зомліла, / I трупом пала, як узріла / Той хрестик-шибеничу. «Злий! / Недобрий чоловік, лхий / Навчив тебе, моя дитино, / Зробить оце! Покинь! Покинь!». Специфічною особливістю самого символу Марії є те, що практично всю палітру образів “простої” жінки у своїх творах Т. Шевченко сакралізує, тобто витворює процес канонізації символу, а образ Марії вже сакралізований Святым Письмом і слугував каноном до того. Власне тому, очевидно, автор вводить громадянський план й дещо “розводить” текст побутовими елементами зображення. Якщо розглядати символ Марії з віддаленої перспективи, то Шевченко трансформував її у збірний образ з усіх написаних ним раніше творів про долю жінки-матері. Саме тому, поему можна вважати внутрішньокозаревим палімпсестом. Поет, розглядаючи події життя Марії, виходить найперше з гностичної версії, за якою Дух Святий прийшов до неї у вигляді архангела Гавриїла. В поемі до Іосифа приходить незнаний гость, який вістить про народження месії. Біблійна інтерпретація долі Марії починається з Євангелія від Матвія та Євангелія від Луки, докладна історія її життя подана в Євангелії Іакова. Хронологія визнання Марії як біблійного архетипу припадає на IV ст., коли в працях Євсевія вона названа Богоматір’ю. Шевченко, до певної міри “грається” канонізованою історією, визнаючи існування Марії та Христа в тілі людському, але їхню тілесність супроводжує міфологічною символікою, що надає образам поліфонічного звучання й дуалістичності. До прикладу, Шевченко визначає Ісуса Христа як єдиного сина Марії та Йосипа, проте, відомо, що у них були й інші діти; у поемі зазначено, що Марія зростала наймічкою у Йосипа, однак, канонізована версія життя Богородиці оперує іншим фактажем: Марія, за обітницєю своїх батьків, що довго не могла мати дітей, до 12 років була послушницею у церкві; у творі Богоматір помирає з голоду під тином (як питома українка-кріпачка), агіографічна ж література подає, що після багатьох гонінь, «охристиянення» Афону та Криту, Марія померла вдома й воскресла на третій день.*

Т. Шевченко зумів об’єднати в одному творі та власне навколо образу Марії багату палітру біблійних символів й похідних від них прототипів громадянського та народнопоетичного кшталту. Поема «Марія» стало своєрідним філософським підсумком багатогранного образу жінки-матері, який впродовж усього поетичного шляху розробляє поет.

Скрипка Н.В. УКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК ГЕНЕЗА ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет

Духовний потенціал українського народу – це найбагатший скарб, яким володіє кожна держава. Відродження української держави – це, насамперед, створення умов для вільного вияву духовних можливостей народу в цілому і кожного індивіда зокрема.

Феномен української культури відомий в усьому світі. Хто не знає про Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українку, М. Вербицького, Г. Сковороду? Цей список можна продовжити ще сотнями відомих українців в різних сферах діяльності – в науці, мистецтві, державотворенні тощо. Однак, попри свою унікальність українська культура змушена була тривалий час ховатися в затінку інших культур. Впродовж століть український народ намагалися позбавити історичного минулого Польща, Литва, Угорщина, Росія, Румунія, саме тому українська культура неоднаково збереглась у містах та селах. Саме українській культурі, як і державі Україна, випала нелегка доля – вижити за будь-яких умов, не здаватися, не гнутися під впливом сильніших, а продовжувати відроджуватись та йти дальше. Особливо це проявляється на тлі сьогоднішніх подій, в яких українці кров’ю скроплюють незалежність держави та самобутність нації.

Українознавство як цілісна система знань про українськість є одним із шляхів повернення народу його історичної культури в повному обсязі. Воно являється спробою допомогти громадянину України усвідомити хто ми є, ким були і ким маємо стати.

Оскільки поняття “культура” є значно ширшим феноменом і включає в себе продукти матеріальної та духовної життєдіяльності людини, то формами її вияву є мистецтво, релігія, наука, мораль тощо. Предметом українознавства є, насамперед, народна культура, тобто розуміння джерел, історичних форм та генезису сучасної української культури. Саме на основі українознавства формується особистість сучасного українського громадянина. Саме ж українознавство є шляхом до самопізнання та самотворення українства, здійснення ним своєї історичної місії. Воно органічно синтезує в собі процеси пізнання, виховання, навчання, досвіду та переростає в українотворчий процес.

Виходячи з вищесказаного, відзначимо, що українознавство є не лише теоретико-методологічною основою знань, але й входить в галузь гуманітарних, суспільно-економічних, природничо-технічних наук, а також в освіту, культуру, державне правління. Воно виступає самостійним інтегрованим чинником, що

інтерпретує ідею українськості в різних ділянках суспільного життя, а, визначаючи наукові параметри національно-державного світогляду, займає проміжну ланку у формах культури.

Таким чином, українознавство являється шляхом до самопізнання та самотворення українства, здійснення ним своєї історичної місії. Саме українознавство спрямоване на навчання та виховання особистості з високою національною, громадянською самоівдомістю, здатною бути творцем в полікультурному просторі. Адже коли нація виборює свободу та право бути вільною серед інших, то ідея державотворення в усій різноманітності є конче необхідними для засвоєння кожною людиною. Саме українознавство має слугувати важливим дієвим чинником формування самої духовності українського народу, адже повноцінна людина повинна знати якомога більше про свій край, рідну землю, поважати її історію, народ, культурні цінності.

Соловйова Н.М. АНТРОПОЛОГІЗАЦІЯ АНГЛІЙСЬКОГО МЕДИЧНОГО ТЕКСТУ СУБМОВ ІМУНОЛОГІЇ ТА ІМУНОГЕНЕТИКИ У ФОРМАТИ ОНОМАСТИЧНОЇ НАУКИ

Кафедра іноземних мов
Буковинський державний медичний університет

Антрапоцентричний підхід щодо аналізу та подальшого вивчення процесу утворення медичної термінології в авторському спеціальному дискурсі сприяє розумінню формування наукової картини світу в рамках когнітивного термінознавства.

В сучасному англійському медичному антропонімоні широко представлена пропріальна лексика і, як об’єкт дослідження, вона привертає увагу багатьох вчених (Білецький А.А., Суперанска А.В., Уфімцева А.А.). Іменування належить до числа основних антропологічних визначень (Булгаков С.Н.), на думку Ю.Д. Апресяна, значна частина словника мови присвячена людині. Пропріативи демонструють як феномен первинної антропологізації мови, тобто вплив антропонімів на конститутивні властивості мови, так як і феномен вторинної антропологізації, тобто вплив на мову наукової картини світу людини (Серебренников Б.А.).

Ця теза підтверджується на прикладі вузького пласта англійської медичної спеціальної лексики, орієнтованої на понятійну сферу імунології та імуногенетики. Стосовно досліджуваних нами субмов, під антропонімом розуміємо слово або словосполучення, які іменують спеціальне поняття і, де в якості видового означального компонента виступає власне ім’я: прізвище лікаря, вченого, пацієнта. У системі номінативних засобів термінологічної лексики цих субмов власні назви (антропоніми, топоніми, епоніми і т. ін.) свідчать про їхню значну словотвірну продуктивність, вони збагачують міжнародний термінологічний фонд і стають інтернаціональною власністю. Антропоніму, як і терміну притаманна адресна інформація, вузькопрофесійний узус, сталість ядра, мовна економія, але на відміну від терміна об’єм значень власних назв обумовлений і залежить від ужитку в різних структурно-семантичних моделях. Антропонімічні утворення належать до невмотивованих термінологічних одиниць, тому що вони не висловлюють значення поняття, звуковий комплекс, який непов’язаний прямо з їх змістом, що призводить до протиріччя з комунікативною та пізнавальною функціями мови. Відносно низька змістовна ємкість антропонімів потребує заміни їх більш точними інформаційними одиницями: так недостатня словотворча валентність терміну *Chick-Martintest* уточнюється більш поширеним тлумаченням, як проба Чіка-Мартіна для оцінювання бактерицидності речовини.

Предметом нашого дослідження є антропонімічні утворення англійської терміносистеми імунології та імуногенетики, встановлення лексикографічної фіксації у галузевому термінологічному «Англо-російському словнику» (С.В. Сучков, 1990), де з 15000 наукових словникових статей 293 номенів з компонентом «Власне ім’я» відповідно до досліджуваних субмов. Кvantitativnyi pіdprahuunk щодо частотності вживання антропонімів свідчить, що їх мотивуючою основою можуть виступати конкретні опорні слова, які репрезентують вищенаведені мікросистеми і розглядаються нами за статистичним критерієм, а саме: найменування *method* (30), *technique* (29), *medium* (20), *solution* (20), *reaction* (17), *vaccine* (16), *model* (9), *factor* (8), *reagent* (8), *analysis* (1), *effect* (1), *response* (0).

Методом суцільної вибірки відібрано понад 38 термінологічних одиниць з антропонімним компонентом на позначення поняття з мотивуючою основою *disease*; 68 словникових гнізд пропріативів, де ономасіологічним базисом найменування виступає лексема *test*. За кількістю структурних одиниць антропоніми, наприклад, які об’єднані у словникову статтю *syndrome*, нараховують 45 номінацій.

У морфологічній структурі словотвірних схем побудови пропріативів домінує словоскладання (75%); переважна більшість відноситься до категорії іменників, функціонують двочленні номени, рідше вживаються три- і більше компонентні.

Багатокомпонентні композити утворені за такими моделями: іменник+іменник (*Steinberg-Speiser phenotopop*); прикметник+іменник (*Indirect Coomb’s test*); іменник+прикметник+іменник (*Crabar-Wiliams immunolectrophoretic method*). Найбільш вживаною структурою є словосполучення: прізвище людини у родовому відмінку + мотивуюча основа (*Hinkl’s Index*).

Компонентний аналіз складу антропонімів мікросистеми імуногенетики довів, що вони формують суттєвий особливий лексико-семантичний звіз субмови імунології, який розташований на периферії представленої термінологічної системи і не вступає у протиріччя з її властивостями.

Підсумовуючи вищезазначене, констатуємо, що антропологізація англійського медичного тексту субмови імунології у форматі ономастичної науки семантично мотивована, передає інформацію про певні

поняття цієї галузі медицини, а лексичні термінологічні одиниці з компонентом «Власне ім'я» у теоретичному полісі іменування містять у собі значний прагматичний потенціал. Таким чином, однією з активних сил, яка породжує виникнення великої кількості номінативних інновацій, є процес суспільного розвитку, а поява нових реалій, що вимагають найменування у мові, потребує термінологічної номінації.

Телекі М.М.

УКРАЇНСЬКІ ІМENA В ПРОПРІАЛЬНІЙ МЕДИЧНІЙ ЛЕКСИЦІ

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

Джерелом поповнення термінологічного фонду медичної науки є пропріальна лексика. Майбутній фахівець чи практик, послуговуючись медичними термінами, має вправно не тільки користуватися поняттями, визначеннями та назвами, а й знати факти і явища, соціальні чинники утворення термінів, пов'язані з історією держави та народу.

Українська медична наука – безпосередній учасник становлення та розвитку і європейської, і світової медицини. Однак пропріальна медична лексика, що є віддзеркаленням досягнень українських лікарів, недостатньо висвітлена у дослідженнях українських мовознавців.

Опис пропріальної медичної лексики з компонентом-власною назвою українських та тих лікарів, які працювали в галузі медицини на українських землях, та характеристика цих терміноніниць в описовому та лінгвогеографічному аспектах є значним доповненням до теорії пропріативів.

Термінологічні дослідження епонімів знайшли відображення у працях вітчизняних та зарубіжних мовознавців. Загальні питання утворення наукових термінів описали К.Я. Авербух, І.І. Ковалик, Т.Р. Кияк, О.О. Реформатський, В.П. Даниленко, А.В. Лагутіна, Т.І. Панько та ін. Головні симілові відмінності між термінами та нетермінами описав В. Мартин. Аналіз шляхів формування української медичної клінічної термінології здійснила Н.В. Місник. Явища термінологічної синонімії розглядали вчені В.А. Гречко, Б.Н. Головін, С.В. Гріньов, В.П. Даниленко, Р.Ю. Кобрін.

Розвіді епонімів у лінгвістиці присвячені праці І.М. Матяшина, Д.С. Лотте, Б.П. Михайлишина, О.В. Суперанської, Р.І. Стецюка та ін.

Дослідиники зауважують, що окрім терміносистеми містять значний відсоток пропріальних назв. Так, в українській анатомічній термінології, за спостереженнями В.І. Лисенко, зафіксовано 15 найпоширеніших термінів, у яких кількісно переважають такі загальні назви з компонентами-власними назвами, як-от: верхньощелепна пазуха (Гаймора); лемешево-носовий хрящ (Якобсона); стегновий трикутник (Скарпи). Кардіологічна термінологія в англійській мові, за підрахунками Л.І. Запоточної, нараховує 420 складених термінів-епонімів, що найчастіше сполучаються з власними іменами.

На думку Б.П. Михайлишина, частина лексичних назв є вторинними відносно одніменних понять, що є наслідком метонімічних процесів. Виникнення таких термінів автор розвідки пов'язує з позамовними факторами: історичними, соціальними, психологічними.

У термінах-епонімах з власними назвами (назви хвороб, симптомів, критеріїв досліджень тощо) трапляються імена видатних українських лікарів та вчених, які працювали на українських землях.

У 1859 році Душан Федорович Лямбль (з 1860 р. по 1871 р. – професор нормальної і патологічної анатомії Харківського університету) відкрив паразитів, збудників кишкового захворювання, яких назвав *сесцомонас intestinalis*. Пізніше Чарльз Уорделл Стайлз перейменував їх у *giardia lamblia* на честь Лямбля (хвороба Лямбля). Окрім цього, іменем Лямбля названі нарости Лямбля (симптом пізньої фази абактеріальних форм ендокардиту).

У терміні хвороба *Образцова-Стражеска* зафіксовані прізвища двох українських лікарів. Образцов Василь Парменович – професор Київського університету (1893-1918), завідувач кафедри спеціальної патології, створив оригінальну школу терапевтів, яка за методами клінічного обстеження хворого відрізнялася від сучасних йому російських та західноєвропейських шкіл. Стражеско Микола Дмитрович – завідувач кафедри Київського університету (1919-1922), директор створеного ним у Києві Українського науково-дослідного інституту клінічної медицини (1936-1941), сьогодні це – інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска). В.П. Образцов у 1909 році разом зі своїм учнем М.Д. Стражеском уперше в світі описали клінічну картину тромбозу вінцевих артерій серця, чим започаткували прижиттєву діагностику інфаркту міокарда.

Прізвище Образцова зафіксовано у назвах: *синдром Образцова* (під час пальпації сліпої кишки спостерігається стабільне бурчання) та *симптом Образцова I* (болючість під час пальпації під мечеподібним відростком), *симптом Образцова II* (ознака виражених форм перипроцесу при виразковій хворобі).

Власну назву видатного вченого дістав термін-епонім *симптом Стражеска* (характеризується біллю в підлопатковій області (задній перигастріт), ознака гарматний тон Стражеска (при повній атріовентрикулярній блокаді).

Часто відкриття у галузі медицини залишались невідомими для кола фахівців та широкого загалу. Історичні умови не сприяли швидкому розповсюдженю інформації про винаходи.

У світовій медичній практиці вживався термін *capsula Bowmani* (капсула Боумена). Проте, капсула вперше описана лікарем та вченим Олександром Михайловичем Шумлянським, який народився на Полтавщині в козацькій сім'ї. У 1782 він досконало дослідив та описав особливості мікроскопічної будови нирок: звивисті

канальці, судинний клубочок і капсулу навколо нього, яка пізніше у 19 ст. названа ім'ям англійця В. Боумена. В практиці українських медиків розповсюджені термін-епонім з двома власними іменами.

Вагомий внесок української медичної науки протягом багатьох століть у розвиток європейської та світової медицини є очевидним. Свідченням цього є проаналізовані терміни-епоніми, що складаються з однієї та двох власних назив, в яких відображені імена українських медичних дослідників та тих лікарів, які працювали у галузі медицини на українських землях.

Власна назва, яку присвоєна термінам, є завершальним узагальнюючим етапом дослідженого явища, стану, процесу, симптуму тощо, який вирізняє предмет дослідження чи феномен з класу подібних.

Тимофієва М.П.

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИКІВ

Кафедра психології та соціології

Буковинський державний медичний університет

Основним компонентом структури особистості майбутнього медичного працівника є професійна спрямованість його діяльності, і яка визначає поведінку, ставлення до професії, до своєї праці, передусім до особистості іншого, зокрема хворої людини. Професійна спрямованість студентів медиків характеризується інтересами, мотивом, нахилами, переконаннями, ідеалами. Тема професійної спрямованості стає в останні роки все більш важливою для молоді. Недостатність у молодих спеціалістів інструментарію для підвищення професійної діяльності досягнення є актуальним проблемою.

Метою дослідження є визначення змісту професійної спрямованості студентів медиків.

Професійна спрямованість ототожнюється з іншими психологічними категоріями, наприклад, із професійними інтересами, потребами, нуждою (С.Д.Максименко), професійними намірами, успіхом. Вивчаються різні аспекти професійної спрямованості: зміст і структура професійної спрямованості (С.Х. Асадулліна, Л.І. Божович, Т.С. Деркач, М.І. Дяченко, С.О. Зімчева, Н.В. Кузьміна, О.М. Леонтьєв, Б.Ф. Ломов, В.Г. Маралов, Л.М. Мітіна, Є.М. Нікіреєв, А.П. Сейтешев); аналіз професійної спрямованості як самостійного феномена – стійкої домінуючої системи мотивів, системи емоційно-ціннісних відносин, що задають ієрархічну структуру домінуючих мотивів особистості (Л.М. Мітіна).

А.Р. Мусалаєва визначає професійну спрямованість як установку на розвиток особистості відповідно до вимог діяльності, що супроводжує все свідоме життя суб'єкта праці. Її можна охарактеризувати як фіксований на певному віковому етапі рівень цілісного процесу становлення особистості спеціаліста. Характерною рисою особистості є здатність до здійснення далекої мотивації, тобто здійснення дій та вчинків, мета яких в задоволенні потреб, призначених для майбутнього життя. Важливим фактором, що впливає на професійну діяльність, є самосвідомість особистості, так звана Я-концепція. Як відомо, Я-концепція не є статичною, а виступає динамічним психологічним утворенням. Професійна Я-концепція особистості може бути реальною та ідеальною. Реальна Я-концепція відображає уявлення особистості про те, якою вона є. Ідеальна Я-концепція відображає уявлення особистості про те, якою вона має бути. Реальна та ідеальна Я-концепції не тільки можуть не співпадати, а дуже часто обов'язково різнятися між собою. Це неузгодження може мати як негативні, так і позитивні наслідки.

Професійна самосвідомість виступає особистісним регулятором професійного та творчого саморозвитку студента-медика. Спрямованість медичного працівника може бути представлена через наступні складові: 1) спрямованість на людину, пов'язана з інтересом до її здоров'я; 2) спрямованість на себе, пов'язана з потребою в самовдосконаленні та самореалізації в професійній сфері; 3) спрямованість на предметну сторону професії медичного працівника. Варто зазначити, що найвища ефективність медичної діяльності буде досягнута за умови реалізації зазначененої ієрархії складових. Необхідно, щоб при виборі професії молода людина виходила не тільки з найближчої перспективи, але й враховувала віддалені життєві плани, які могли бути реалізовані в обраній галузі професійної діяльності.

Отже, в контексті розвитку професійна спрямованість виступає як система психічних властивостей, які складаються поступово в онтогенезі людини як потенційного суб'єкта праці, орієнтуючи її на опанування певної професійної сфери. Систему професійної спрямованості складають: емоційний, когнітивний, мотиваційний, вольовий та контрольно-оцінюючий компоненти.

Ткач А.В.

ПРО БАГАТОЗНАЧНІСТЬ НАУКОВИХ ЛЕКСЕМ (НА МАТЕРІАЛІ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ)

Кафедра суспільних наук та українознавства

Буковинського державного медичного університету

Об'єктивною причиною труднощів у реалізації термінологічних вимог є проблема багатозначності (полісемії) термінів.

Як відомо, „ідеальним для будь-якої терміносистеми є той стан, коли одному окремому поняттю відповідає один термін, бо саме така чітка, регламентована співвіднесеність назви й реалії дає можливість уникати можливих різночітань, а подекуди й плутанини в царині термінів“. Незважаючи на це, в медичній термінології, як і в літературній мові взагалі, неможливо зберегти моносемічність, оскільки людські знання завжди поповнюються, і саме в процесі пізнання виникають нові поняття, які вимагають словесного вираження. Новоутворені поняття віддзеркалюються в мові, зокрема в полісемії слова, яка є однією з форм економії мовних